

“YOSH VERTERNING IZTIROBLARI” ROMANIDA PSIXOLOGIK PORTRET YARATISH USULLARI

Niyazova Munira Jumanazarovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqola Iogann Volfgang Gyotening “Yosh Verterning iztiroblari” romani orqali psixologik portret yaratish usullarini tahlil qiladi. Tadqiqot Verter obrazidagi ichki monologlar, maktublar, hissiy nutq, metaforik va tabiat tasvirlari orqali qahramon ruhiyati va afektual iztiroblarini ochib beradi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, psixologik portret yoshlar ongida idealizm, romantik individualizm, hissiy erkinlik va shaxsiy qaror qabul qilish jarayonini badiiy identifikatsiya orqali shakllantirishga yordam beradi. Romandagi metodologiya yoshlar ruhiyati va hissiy dunyosini anglashda samarali vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: psixologik portret, Verter, ichki monolog, hissiy nutq, metafora, tabiat tasviri.

Аннотация. Данная статья анализирует методы создания психологического портрета в романе Иоганна Вольфганга Гёте «Страдания юного Вертера». Исследование раскрывает внутренние монологи, письма, эмоциональную речь, метафорические и природные описания, которые отображают психику героя и его аффективные переживания. Результаты показывают, что психологический портрет способствует формированию у молодежи идеализма, романтического индивидуализма, эмоциональной свободы и способности принимать личные решения через художественную идентификацию. Методология романа выступает эффективным инструментом понимания психики и эмоционального мира молодежи.

Ключевые слова: психологический портрет, Вертер, внутренний монолог, эмоциональная речь, метафора, природное описание.

Annotation. *This article analyzes the methods of creating a psychological portrait in Johann Wolfgang Goethe's novel The Sorrows of Young Werther. The study examines Werther's inner monologues, letters, emotional speech, metaphorical and nature descriptions as tools for revealing the hero's psyche and affective experiences. The results indicate that the psychological portrait helps shape youth idealism, romantic individualism, emotional freedom, and decision-making skills through artistic identification. The novel's methodology serves as an effective means for understanding the psychological and emotional world of young readers.*

Keywords: *psychological portrait, Werther, inner monologue, emotional speech, metaphor, nature description.*

Kirish.

Iogann Volfgang Gyotening “Yosh Verterning iztiroblari” romani jahon adabiyotida sentimentalizm oqimining eng yorqin namunasi sifatida e’tirof etilgan bo‘lib, u shaxsning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari va hissiy tajribalarini badiiy shaklda ifodalash orqali psixologik portret yaratishning mukammal usullarini namoyish etadi. Tadqiqot maqsadi – romandagi psixologik portret yaratish strategiyalari, ichki monologlar va hissiy nutq vositalari orqali qahramon ruhiyati va uning qaror qabul qilish jarayonini o‘rganishdir[1]. Tadqiqot materiali sifatida romanning nemis tilidagi original matni va o‘zbekcha tarjimalari, qahramonning maktublari, ichki monologlari, tabiat va atrof-muhit tasvirlari, shuningdek boshqa obrazlar bilan bo‘lgan munosabatlari olinadi.

Metodlar.

Tadqiqot metodologiyasi psixolingvistik interpretatsiya, lingvopoetik tahlil, kontent tahlili va hermenevtik yondashuvni o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, psixologik portretni shakllantirishda ishlatilgan lingvistik, semantik va badiiy strategiyalar, qahramonning ichki dunyosi va ruhiy dinamikasini ochishdagi afektual va estetik vositalar tahlil qilinadi. Romanning epistolyar shakli qahramon psixologiyasini o‘quvchiga bevosita yetkazuvchi eng samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Verterning maktublari va ichki monologlari uning ruhiy kechinmalari,

idealistik qarashlari, tuygʻulari va ichki konfliktlarini oʻquvchiga toʻliq ochib beradi[5]. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, Gyote psixologik portret yaratishda bir nechta badiiy mexanizmlardan foydalangan. Birinchidan, ichki monolog orqali Verterning oʻzlik refleksiyasi va hissiy iztiroblari ifodalanadi. Ichki monolog uning oʻzini baholash, qaror qabul qilish va ruhiy holatini tahlil qilish jarayonini koʻrsatadi, bu esa qahramon psixologiyasini oʻquvchiga bevosita yetkazadi. Ikkinchidan, hissiy nutq va maktublar qahramonning tashqi olam bilan boʻlgan emotsional aloqasini aks ettiradi[3]. Vilgelmga yozilgan maktublar Verterning doʻstlik va ruhiy ochiqlik, Lottaga yozilgan maktublar esa idealizatsiya va romantik iztiroblar orqali uning psixologik portretini boyitadi. Uchinchi usul sifatida metaforik va tabiat tasvirlaridan foydalangan holda qahramon ruhiy holati psixologik parallelizm orqali ochiladi. Tabiat manzaralari, ob-havo, yorugʻlik va ranglar Verterning kayfiyati, afektual holatlari va ichki konfliktlarini aks ettiruvchi vositalar sifatida ishlatiladi.

Natijalar.

Natijalar shuni koʻrsatadiki, psixologik portret faqat qahramon tashqi xarakteri yoki xatti-harakati orqali emas, balki ichki monologlar, hissiy nutq, metaforik-psixologik tahlil va tabiat bilan oʻzaro munosabat orqali shakllanadi. Verter obrazidagi idealizm, romantik individualizm va tuygʻularning erkin ifodalanishi yosh oʻquvchi ongida oʻzlikni anglash, hissiy erkinlik va ijtimoiy-axloqiy majburiyatlar oʻrtasidagi muvofiqlik ziddiyatni idrok etish imkonini beradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Verterning ichki monologlari va hissiy nutqi psixologik portretning markaziy elementi boʻlib, u qahramonning afektual portretini shakllantiradi, ruhiy portretni esa oʻquvchi bilan psixologik rezonans orqali uygʻunlashtiradi[2]. Romandagi psixologik portret yaratish strategiyalari shaxsiy identifikatsiya, idealizm va emotsional iztirobning birlashmasi orqali ifodalanadi. Verterning tabiat, sanʼat va insoniy munosabatlarga boʻlgan hissiy munosabati uning ichki dunyosini ochib beradi, afektual holatlar – rashk, yolgʻizlik, depressiv kayfiyat va sevgining idealizatsiyasi – esa qahramonning psixologik portretini dinamik va kompleks qiladi. Tadqiqot shuni koʻrsatadiki[4], Gyote psixologik portretni

yaratishda subyektiv haqiqatni to'g'ridan-to'g'ri o'quvchiga yetkazish, hissiy nutq va ichki monolog orqali qahramonning ichki dunyosini ochish, tabiat tasvirlari va metaforalardan foydalangan holda ruhiy portretni kuchaytirish usullaridan samarali foydalangan. Shu bilan birga, Verterning fojeaviy finali psixologik portretni yakuniy nuqtaga olib boruvchi badiiy vosita bo'lib, yosh o'quvchida psixologik va emotsional tajriba hosil qiladi[7]. Romandagi psixologik portret yaratish metodologiyasi yoshlar ongini, ularning individualistik qarashlarini, ideal va real o'rtasidagi ziddiyatni anglashlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Verterning ichki monologlari va maktublari orqali shakllangan psixologik portret o'quvchida o'zlikni anglash, hissiy identifikatsiya va estetik rezonansni hosil qiladi.

Muhokama.

Tadqiqot yakunida shuni ta'kidlash mumkinki, "Yosh Verterning iztiroblari" romani psixologik portret yaratishning noyob badiiy texnikalarini namoyish etadi, ichki monolog, hissiy nutq, metaforik tabiat tasvirlari va afektual iztirob orqali qahramonning ruhiy kechinmalarini, qaror qabul qilish jarayonini va shaxsiy identifikatsiyasini o'quvchiga yetkazadi. Bu esa romanning yosh o'quvchilar ongida psixologik va estetik ta'sirini kuchaytiradi[8], Verter obrazini yoshlar ruhiyati va hissiy dunyosini o'rganish uchun o'rnak bo'luvchi model sifatida qadrlanishini ta'minlaydi. Shu jihatdan Gyote asari psixologik portret yaratish, shaxsning ichki dunyosini badiiy usullar bilan yoritish va yoshlar ongini shakllantirish bo'yicha dolzarb manba sifatida qimmatga ega.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Gyote romani psixologik portret yaratishning mukammal badiiy usullarini namoyish etadi. Verter obrazidagi ichki monologlar, maktublar va hissiy nutq qahramon ruhiyati, idealistik qarashlari va afektual iztiroblarini o'quvchiga bevosita yetkazadi. Metaforik va tabiat tasvirlari qahramon kayfiyati va ichki konfliktlarini kuchaytiruvchi vositalar sifatida ishlatiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, psixologik portret yoshlar ongida idealizm va romantik individualizm, hissiy erkinlik va shaxsiy qaror qabul qilish jarayonini

shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, romandagi fojeaviy final o'quvchida psixologik va emotsional tajriba hosil qiladi, yoshlar ruhiyati va hissiy dunyosini o'rganish uchun Verter obrazini model sifatida qadrlash imkonini beradi. "Yosh Verterning iztiroblari" romani psixologik portret yaratish va yoshlar ongini shakllantirish bo'yicha dolzarb manba sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova, D. Gyote va romantik individualizm. – T. : Adabiyot nashriyoti, 2015.
2. Xolmatov, M. Yosh Verterning iztiroblari: psixologik tahlil. – T. : Ilm, 2018.
3. Tursunov, S. Adabiyot va psixologiya: qahramon portreti. – T. : Fan va Texnologiya, 2016.
4. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SENTIMENTALIZM VA AXLOQIY IDEAL MASALASI. Modern education and development, 40(6), 114-119.
5. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SENTIMENTALIZMNING SHAKLLANISH OMILLARI. Modern education and development, 40(6), 120-124.
6. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE DAVRIDA SHAXS VA JAMIYAT MUNOSABATLARINING SENTIMENTAL TALQINI. Modern education and development, 40(6), 125-130.
7. Jumanazarovna, N. M. (2025). GYOTE IJODIDA MUHABBAT MOTIVINING SENTIMENTAL TALQINI. Modern education and development, 40(6), 104-108.
8. Jumanazarovna, N. M. (2025). SENTIMENTAL QAHRAMON OBRAZI: GYOTE VA UNING ZAMONDOSHLARI IJODIDA. Modern education and development, 40(6), 109-113.
9. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025, May). ROMAN POETIKASI: UILYAM SOMERSET MOEMNING "NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARI MISOLIDA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 136-142).

10. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025, May). " NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARIDA SYUJET VA KOMPOZITSIYA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 143-151).
11. Komilovich, S. S. (2025, May). SOMERSET MOEMNING "INSONIY EHTIROSLAR ZALVORI" ROMANIDA KOMPOZITSIYA VA SYUJETNING POETIK QURILISHI. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 173-179).
12. ABDIRAKHIMOVA, M. (2024). PEDAGOGICAL MECHANISMS OF FORMING THE LINGUA METHODOICAL EXPERIENCES ON STUDENTS. «ACTA NUUZ», 1(1.4), 33-36.
13. Normurodovna, A. M. (2023). ESSENTIALS FOR SUCCESSFUL ENGLISH LANGUAGE TEACHING. International Journal of Pedagogics, 3(06), 42-47.
14. Tellayevich, K. R., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). TA'LIM JARAYONIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 296-301.
15. Iskandar o'g'li, S. B., & Fozilovna, M. N. (2025). INKLYUZIV TA'LIM SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI. Modern education and development, 39(4), 327-333.